

de Port, Pierre Dubreuil, Museum für Kunst und Gewerbe Hamburg, CC0

Europeanina Povelja o javnoj domeni

Co-financed by the Connecting Europe
Facility of the European Union

Europeana, europska digitalna knjižnica, muzej i arhiva, pripada javnosti i mora zastupati javni interes.

Javna domena materijal je iz kojeg društvo crpi znanje i stvara nova kulturna djela.

Imati zdravu i uspješnu javnu domenu bitno je za društvenu i ekonomsku dobrobit društva.

Digitalizacija sadržaja javne domene ne stvara nova prava nad njim: djela koja u javnoj domeni postoje u analognom obliku ostaju u javnoj domeni i nakon što se digitaliziraju.

Načela za zdravu javnu domenu

Muzeji, knjižnice i arhivi svih vrsta nositelji su naše kulturne i znanstvene baštine. Ove baštinske organizacije čuvari su zajedničkog znanja društva. Imaju bitnu ulogu u održavanju javne domene u ime građana i trebaju se pridržavati niza općih načela. Ova su načela ključna za očuvanje smislenog razumijevanja javne domene i osiguravanje njezinog daljnjeg funkcioniranja u tehnološkom okruženju umreženog informacijskog društva. Ona nisu namijenjena sprečavanju organizacija u komercijalnom iskorištavanju djela iz javne domene u njihovim zbirkama. Umjesto toga pružaju set minimalnih standarda koji osiguravaju funkcioniranje javne domene u digitalnom okruženju.

- 1. Zaštita autorskih prava je privremena.** Autorska prava daju autorima vremenski ograničen monopol nad kontrolom njihovih djela. Nakon isteka tog razdoblja, ti radovi automatski ulaze u javnu domenu. Sve zabilježeno znanje nalazi se u javnoj domeni, a autorska prava nude odgovarajuću i vremenski ograničenu iznimku od ovog statusa.
- 2. Ono što je u javnoj domeni mora ostati u javnoj domeni.** Ekskluzivna kontrola nad djelima iz javne domene ne može se uspostaviti polaganjem zahtjeva za isključivim pravima na tehničku reprodukciju djela ili korištenjem tehničkih i / ili ugovornih mjera za ograničavanje pristupa tehničkim reprodukcijama takvih djela. Djela koja postoje u javnoj domeni u analognom obliku ostaju u javnoj domeni i nakon što se digitaliziraju.
- 3. Zakoniti korisnik digitalne kopije djela iz javne domene trebao bi biti slobodan (ponovno) koristiti, kopirati i mijenjati djelo.** Status djela u javnoj domeni jamči pravo na ponovnu upotrebu, izmjenu i reprodukciju i to ne smije biti ograničeno tehničkim i / ili ugovornim mjerama. Kad je djelo ušlo u javnu domenu, više nema pravne osnove za nametanje ograničenja upotrebe djela.

Smjernice za očuvanje funkcije javne domene

Niz je okolnosti koje ugrožavaju funkciju javne domene. Tijekom posljednjih desetljeća svjedoci smo širenja opsega autorskih prava kako u vremenskom pogledu tako i u pogledu zaštićene tematike. To nanosi štetu javnoj domeni i ograničava mogućnost građana i baštinskih institucija da komuniciraju s važnim dijelovima naše zajedničke kulture i znanja. Sljedeće se Smjernice izdaju u svrhu suzbijanja tog trenda.

- 1. Svaka promjena opsega zaštite autorskih prava mora uzeti u obzir učinke na javnu domenu.** Promjene u opsegu autorskih prava ne smiju biti retroaktivne. U 20. stoljeću autorska prava su proširena kako bi udovoljila interesima nositelja prava, a na štetu javne domene. Kao rezultat toga, velik dio naše zajedničke kulture i znanja zaključan je iza autorskih prava i tehničkih ograničenja, te moramo osigurati da se ova situacija u budućnosti ne pogorša.
- 2. Nijedno drugo pravo intelektualnog vlasništva ne smije se koristiti za ponovno uspostavljanje ekskluzivnog prava na sadržaje iz javne domene.** Javna domena sastavni je element interne ravnoteže sustava autorskih prava. Ovom unutarnjom ravnotežom ne smije se manipulirati pokušajima ponovnog uspostavljanja ili dobivanja ekskluzivne kontrole putem propisa koji su izvan autorskih prava. Nijedna mjera tehnološke zaštite utemeljena na zakonu ne bi trebala ograničiti praktičnu vrijednost radova u javnoj domeni. Prava industrijskog vlasništva, poput žigova (trademarks), ne smiju se koristiti za ograničavanje ponovne upotrebe i kopiranja djela iz javne domene.

Pozadina

Javna je domena zajednički resurs koji se nalazi u podlozi suvremenog društva. Kako se znanje i informacije digitaliziraju, često se koriste pravni ugovori koji sprečavaju slobodan pristup digitaliziranoj javnoj domeni. To je u suprotnosti s temeljnim ciljem Europeane. Naš je osnovni cilj učiniti europsku kulturnu i znanstvenu baštinu javno dostupnom građanima u digitalnom obliku kao poticaj za razvoj znanja i kreativnog poduzetništva i inovacija. To je stav Europske komisije koja financira Europeanu te Zaklade Europeana koja upravlja njome.

Zakladu Europeana čine međunarodne udruge koje predstavljaju muzeje, arhive, audiovizualne zbirke i knjižnice tj. baštinske organizacije koje daju sadržaj Europeani. Zakladi je u interesu da bude jasna u pogledu upotrebe i značenja javne domene. Europeana pripada javnosti i mora zastupati javni interes.

Ova je Povelja izjava o politici, a ne ugovor. Ona ne veže pružatelje sadržaja Europeane ni za jednu stranu. Zaklada Europeana izdaje Povelju kako bi utjecala na raspravu između europskih baštinskih organizacija, kreatora politike i ulagača o uvjetima pod kojima je digitalni sadržaj u javnoj domeni dostupan.

U svojim uvjetima pristupa i ponovne upotrebe Europeana slijedi politike svojih davatelja sadržaja. Svatko je od njih zakonski odgovoran za odlučivanje o uvjetima pod kojima sadržaj čini dostupnim te za utvrđivanje i uklanjanje prava na njihov sadržaj. Slijedom toga, postoji širok spektar praksi među institucijama koje Europeani osiguravaju sadržaje iz javne domene.

Povelja o javnoj domeni pomoći će u promicanju veće dosljednosti u korist naših korisnika. Korisnici su se žalili na niz različitih praksi, a posebno na to da neki davatelji sadržaja naplaćuju preuzimanje, pa čak i pristup digitalnim stavkama koje su u javnoj domeni u analognom obliku. Korisnici to doživljavaju kao prepreku građanima koji žele legitiman pristup svojoj baštini iz javne domene.

Što je javna domena?

Javna domena obuhvaća sve znanje i informacije - uključujući knjige, slike i audiovizualna djela - koja nemaju zaštitu autorskih prava i mogu se koristiti bez ograničenja, podložna u nekim europskim zemljama autorovim trajnim moralnim pravima. Javna domena osigurava povijesno razvijenu ravnotežu između prava stvaratelja zaštićenih autorskim pravima, ključna je za kulturno pamćenje te čini bazu znanja naših društava. Javna domena obuhvaća dvije kategorije materijala:

- 1. Radovi kojima je istekla zaštita autorskih prava. Autorska prava na djelo u većem dijelu Europe traju 70 godina nakon smrti njegovog najdugovječnijeg tvorca.** Ako je vlasnik autorskog prava korporacija, ono traje 70 godina nakon objavljivanja djela. Kad ova privremena zaštita završi, prestaju postojati sva zakonska ograničenja za korištenje djela. To znači da gotovo sve što je tiskano, slikano, fotografirano ili objavljeno bilo gdje u svijetu prije 20. stoljeća više nije zaštićeno autorskim pravom i nalazi se u javnoj domeni.
- 2. Osnovni zajednički podaci koji nisu zaštićeni autorskim pravima.** Samo su originalna djela zaštićena autorskim pravima. Ideje i činjenice nisu zaštićene autorskim pravima, ali njihov izraz jest. Zakoni i sudske i upravne odluke isključeni su iz ove zaštite. Ovo se zajedničko znanje smatra previše važnim za funkcioniranje društva da bi bilo opterećeno zakonskim ograničenjima bilo koje prirode, čak i na ograničeno razdoblje.

Važno je napomenuti da pored gore opisane javne domene postoji niz drugih ograničenja i iznimki koje smanjuju zakonska ograničenja i osiguravaju dovoljan pristup našem zajedničkom znanju i kulturi. Ove iznimke osiguravaju da autorska prava dodijeljena autorima ne ometaju određene specifične zahtjeve društva. One osiguravaju pristup, omogućavaju funkcioniranje osnovnih socijalnih institucija i socijalno sudjelovanje pojedinaca s posebnim potrebama.

Zašto je javna domena važna?

Javna domena je sirov materijal od kojeg stvaramo nova znanja i nova kulturna djela. Zdrava i uspješna javna domena bitna je za društvenu i ekonomsku dobrobit naših društava.

Većina svjetskog znanja - Diderotova enciklopedija, Leonardove slike, Newtonovi zakoni pokreta - nalazi se u javnoj domeni. Društvo neprestano ponovno koristi, reinterpreтира i reproducira materijal u javnoj domeni i na taj način razvija nove ideje i stvara nova djela. Nove teorije, izumi, kulturna djela i slično duguju svoje postojanje znanju i kreativnosti prethodnih stoljeća.

Javna domena u digitalno doba

Internet omogućava pristup digitaliziranom dijelu tog znanja i kreativnosti u mjeri koja je prije bila nemoguća. Pokretač je masivnih poduhvata u digitalizaciji koji će iz temelja promijeniti ulogu institucija kulturne i znanstvene baštine. Digitalizacija analognih kolekcija stvara nove mogućnosti za njihovo dijeljenje i ponovnu kreativnu upotrebu, osnažujući ljude da istražuju i odgovore na našu zajedničku baštinu na nove načine koje naše zakonodavstvo tek treba sustići. Također je stavila autorska prava u središte pozornosti nositelja naše kulturne i znanstvene baštine. Naše baštinske ustanove generacijama su imale javnu dužnost čuvanja baštine za građanstvo i učiniti je dostupnom svima. Obje se ove funkcije obično obavljaju na teret građana - tj. poreznih obveznika.

Povjerene očuvanju našeg zajedničkog znanja i kulture, neprofitne baštinske ustanove trebale bi preuzeti na sebe posebnu ulogu u učinkovitom označavanju i očuvanju djela iz javne domene. Kao dio ove uloge trebaju osigurati da djela u javnoj domeni budu dostupna cijelom društvu, čineći ih dostupnima što je šire moguće. Važno je da baštinske ustanove prepoznaju da kao čuvari naše zajedničke kulture i znanja igraju središnju ulogu u omogućavanju kreativnosti građana i pružanju sirovog materijala za suvremenu kulturu, znanost, inovacije i gospodarski rast.

Istodobno, transformacija iz čuvara analognih zbirki u pružatelje digitalnih usluga postavlja ogromne izazove pred te organizacije. Stvaranje i održavanje digitalnih kolekcija skupo je; sektoru kulturne baštine možda nedostaju resursi za ovu novu odgovornost. Vladini sponzori mogu poticati ili zahtijevati od organizacija da ostvaruju prihod putem licenciranja sadržaja širokom spektru komercijalnih korisnika.

Javno-privatna partnerstva postala su jedna od mogućnosti za financiranje velikih napora u digitalizaciji. Komercijalni agregatori sadržaja plaćaju digitalizaciju u zamjenu za privilegirani pristup digitaliziranim zbirkama. Te se aktivnosti smatraju razlogom za pokušaj vršenja što veće kontrole nad digitalnim reprodukcijama djela iz javne domene. Organizacije polažu prava na ekskluzivna prava na digitalizirane verzije djela iz javne domene i stupaju u ekskluzivne odnose s komercijalnim partnerima koji ometaju slobodan pristup.

Kada ova ekskluzivnost zaključa digitalni sadržaj te onemogućiti pristup i ponovnu upotrebu učiteljima, inovatorima i građanima, baštinske ustanove možda ugrožavaju svoju osnovnu misiju i narušavaju svoj odnos sa svojim korisnicima. Djela koja su u javnoj domeni u analognom obliku moraju ostati slobodno dostupna u digitalnom obliku, a digitalizacija takvih djela mora dovesti do povećanog pristupa javnosti umjesto novih ograničenja. Da bi ostale relevantne u digitalno doba, organizacije za kulturnu i znanstvenu baštinu moraju težiti povećanju pristupa našem zajedničkom znanju i kulturi tako što će biti primarne točke pristupa djelima koja imaju u svojim zbirkama. Usluge s dodanom vrijednosti mogu se razvijati oko sadržaja bez potrebe za polaganjem isključivih prava na djela koja su u analognoj formi bila u javnoj domeni.

U konačnici, na političkoj i političkoj razini, u interesu je društva da se znanje i informacije iz javne domene digitaliziraju. Jednom digitalizirani, trebali bi biti slobodno dostupni kreativnim poduzećima, istraživačko-razvojnim inovatorima i tehničkim poduzetnicima kako bi ih koristili kao osnovu za generiranje ideja i aplikacija koje tek trebaju biti predviđene.

Cilj ove Povelje je pružiti jasan signal dobavljačima sadržaja, kreatorima politika i javnosti u koju Europeana i Zaklada Europeana vjeruju te ojačati koncept javne domene u digitaliziranom svijetu. Da bismo to učinili, potrebno nam je robusno i suvremeno razumijevanje prirode ovog ključnog resursa.

Ako želite odgovoriti na Europeaninu Povelju o javnoj domeni, kontaktirajte info@europeana.eu.

 pro.europeana.eu

 [@EuropeanaEU](https://twitter.com/EuropeanaEU)

 Co-financed by the Connecting Europe
Facility of the European Union